

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
ДОНЕЦКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ
ДОНЕЦКИЙ ИНСТИТУТ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

ПРОГРАММЫ СРЕДНЕГО ОБЩЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

10-11 классы

Профильная программа для общеобразовательных организаций (физико-математический, физико-химический, химико-биологический, биолого-географический, социально-экономический, социально-гуманитарный, филологический (русская филология, иностранная филология), информационно-технологический, технологический, художественно-эстетический, оборонно-спортивный, спортивно-юридический, спортивный профили)

Донецк
2015

*Рекомендовано
Министерством образования и науки
Донецкой Народной Республики
(приказ № 408 от 18.08.2015г.)*

*Утверждено на заседании
научно-методического совета
Донецкого ИППО
(протокол № 4 от 08.06.2015г.)*

Составители:

Ткачук Т.В., методист отдела украинского языка и литературы Донецкого облИППО
Левашова О.Н., методист Харьковского городского методического кабинета
Панченко Е.Е., директор Горловского городского методического центра
Петровская И.И., заместитель директора, учитель украинского языка и литературы
Донецкой специализированной физико-математической школы №17

Научно-методическая редакция:

Полякова Л.П., министр образования и науки ДНР, доктор наук по государственному
управлению
Чернышев А.И., ректор Донецкого ИППО, кандидат педагогических наук

Рецензенты:

Кудрейко И.А., и.о. заведующего кафедрой украинской филологии и прикладной
лингвистики ДонНУ, кандидат филологических наук
Могила Н.Н., старший преподаватель кафедры украинской филологии и прикладной
лингвистики ДонНУ
Зарицкая В.Г., проректор, доцент кафедры общественно-гуманитарных дисциплин и
методики их преподавания Донецкого облИППО, кандидат филологических
наук
Лупандина Л.А., и.о. директора, учитель украинского языка и литературы Донецкого УВК
№1
Латышева С.А., учитель украинского языка и литературы Макеевской ОШ №57

Ответственные за выпуск:

Симонова И.В., заместитель министра образования и науки ДНР
Зарицкая В.Г., проректор Донецкого ИППО, кандидат филологических наук

Технический редактор, корректор:

Шевченко И.В., методист центра издательской деятельности Донецкого ИППО

**Украинский язык : 10-11 кл.: профильная программа для
общеобразоват. организаций / сост. Ткачук Т.В., Левашова О.Н.,
Панченко Е.Е., Петровская И.И. ; ДИППО. – Донецк: Истоки, 2015. –
35 с.**

СОДЕРЖАНИЕ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів з української мови.....	8
10 клас	22
11 клас	26
Список рекомендованої літератури	30

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з української мови для загальноосвітніх організацій ДНР відповідає Державному освітньому стандарту середньої загальної освіти на 2015-2017рр., затвердженому наказом Міністерства освіти і науки Донецької Народної Республіки № 315 від 17.07.2015р., та Базисному навчальному плану загальноосвітніх організацій Донецької Народної Республіки на 2015-2016 навчальний рік, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки Донецької Народної Республіки № 314 від 16.07.2015р. Вивчення систематичного курсу української мови закінчується в основній школі. Головне завдання старшої школи – подальше вдосконалення набутих умінь і навичок володіння мовою на основі здобутих раніше і нових знань.

Мета курсу української мови в класах фізико-математичного, фізико-хімічного, хіміко-біологічного, біолого-географічного, соціально-економічного, соціально-гуманітарного, філологічного (російська філологія, іноземна філологія), інформаційно-технологічного, технологічного, художньо-естетичного, оборонно-спортивного, спортивно-юридичного, спортивного профілів полягає в узагальненні й систематизації знань, набутих у процесі вивчення основного курсу української мови, а також їхньому поглибленні відповідно до вимог, що ставляться перед абітурієнтами і студентами середніх та вищих навчальних закладів, піднесенні культури мовлення учнів, насамперед через удосконалення вмінь ефективного оперування мовними і мовленнєвими знаннями, зокрема стилістичними, текстотворчими, риторичними.

Навчальні завдання:

- виховання в учнів почуття національної свідомості, що значною мірою сприяє підвищенню мотивації вивчення української мови;
- формування комунікативної, мовної, мовленнєвої, предметної, прагматичної, соціокультурної компетентностей учнів на основі свідомого опанування мовної і мовленнєвої теорії;
- корекція орфографічної та пунктуаційної грамотності старшокласників;
- збагачення словникового запасу учнів термінологічною лексикою та фразеологією.

Отже, у процесі навчання української мови в класах технологічного, природничо-математичного, спортивного напрямів, суспільно-гуманітарного напрямку (економічний профіль) необхідно розв'язати важливі загальноосвітні, виховні й практичні завдання, а саме:

- підготувати старшокласників до використання мовних ресурсів в усіх ланках виробничої та невиробничої сфери;
- сформувати в них уміння й навички доцільного використання мовних засобів у різних життєвих ситуаціях із дотриманням українського мовленнєвого етикету;
- виховувати в старшокласників шанобливе ставлення до української мови як до державної;
- створити умови для свідомого опанування учнями міцних знань про українську мову (її лексичний склад, граматичну будову, текстотворчі ресурси як основи для формування мовних і мовленнєвих умінь і навичок);
- виробити в старшокласників потребу в постійному вдосконаленні рівня знань, культури мовлення.

Крім того, вивчення української мови сприяє розв'язанню й загальнопедагогічних завдань, найважливішими серед них є:

- інтелектуальний і соціокультурний розвиток учнів;
- розвиток логічного й образного мислення;
- формування в учнів умінь самостійно підвищувати рівень знань із предмета та удосконалювати культуру мовлення.

Зміст програми диференційовано за взаємопов'язаними змістовими лініями: мовленнєвою, мовною, соціокультурною, діяльнісною.

Мовленнєва змістова лінія передбачає засвоєння учнями профільних класів мовленнєвознавчих понять, на основі яких формуються вміння й навички в різних видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, читанні, говорінні, письмі. Орфографічно-пунктуаційний практикум передбачає систематичне, розосереджене удосконалення правописної грамотності учнів.

Мовна змістова лінія орієнтує на удосконалення знань мовної системи – інструментарію формування мовної, мовленнєвої, комунікативної компетентностей учнів профільної школи.

Соціокультурна змістова лінія ґрунтується на розумінні мови як носія культурних цінностей, основи професійного становлення людини, засобу формування мовної картини світу.

Діяльнісна змістова лінія визначає найважливіші загальнонавчальні вміння й навички, що забезпечують інтелектуальну, пізнавальну, творчу діяльність учнів профільних класів.

З метою урахування потреб учнів профільної школи в удосконаленні особистісних мовотворчих якостей та підготовці до професійної діяльності програмою передбачено засвоєння відомостей з практичної стилістики, культури мовлення, основ риторики, елементів комунікативної лінгвістики. Ці відомості спрямовані на поглиблення знань про мовні норми, вивчення мови в реальних процесах спілкування, стилістичні особливості мовних одиниць, риторичні поняття та їх доречне застосування в усному й писемному мовленні старшокласників.

Провідними для класів фізико-математичного, фізико-хімічного, хіміко-біологічного, біолого-географічного, соціально-економічного, соціально-гуманітарного, філологічного (російська філологія, іноземна філологія), інформаційно-технологічного, технологічного, художньо-естетичного, оборонно-спортивного, спортивно-юридичного, спортивного профілів виступають принципи пізнавально-практичної комунікативної й функціонально-стилістичної спрямованості навчання мови для підготовки особистості випускника, яка вільно володіє мовою в усіх сферах суспільної діяльності.

Важливим є принцип вивчення мови в міжрівневих, внутрішньорівневих і міжпредметних зв'язках, що передбачає врахування того, що мова є складною багаторівневою системою, рівні якої містять набір певних мовних одиниць, тісно пов'язаних між собою. Урахування цих зв'язків під час вивчення української мови дасть учням змогу усвідомити мову як систему, що постійно розвивається, удосконалюється, збагачується, а також осмислити внутрішні закономірності кожного рівня мови.

З метою пізнання структури, семантики й функціонування мовних одиниць важливе значення мають міжпредметні зв'язки при викладанні української мови з іншими предметами. Мова має точки дотику з усіма шкільними предметами, оскільки є засобом їх вивчення й засвоєння. У класах фізико-математичного, фізико-хімічного, хіміко-біологічного, біолого-географічного, соціально-економічного, соціально-гуманітарного, філологічного (російська філологія, іноземна філологія), інформаційно-технологічного, технологічного, художньо-естетичного, оборонно-спортивного, спортивно-юридичного, спортивного профілів окреслюються зв'язки мови з фізикою, математикою, біологією, історією, літературою тощо. Учителі-словесники працюють з відповідними термінами на спеціально відведених уроках (під час вивчення лексикології). Математичні терміни застосовуються при вивченні числівника, крім того, систематично використовують відповідний дидактичний матеріал під час опрацювання інших тем.

Принцип використання мовленнєвої практики для засвоєння теорії мови і, навпаки, – теорії мови для розвитку мовлення містить у своєму формулюванні основні вимоги до організації навчання української мови в класах фізико-математичного, фізико-хімічного, хіміко-біологічного, біолого-географічного, соціально-економічного, соціально-гуманітарного, філологічного (російська філологія, іноземна філологія), інформаційно-

технологічного, технологічного, художньо-естетичного, оборонно-спортивного, спортивно-юридичного, спортивного профілів.

Основними положеннями організації навчання української мови в класах фізико-математичного, фізико-хімічного, хіміко-біологічного, біолого-географічного, соціально-економічного, соціально-гуманітарного, філологічного (російська філологія, іноземна філологія), інформаційно-технологічного, технологічного, художньо-естетичного, оборонно-спортивного, спортивно-юридичного, спортивного профілів виступають принципи: природовідповідності, що враховує вікові, етнопсихологічні особливості учнів; зв'язку теорії з практикою, згідно з яким устанавлюється правильне співвідношення теорії з практикою, стосовно класів фізико-математичного, фізико-хімічного, хіміко-біологічного, біолого-географічного, соціально-економічного, соціально-гуманітарного, філологічного (російська філологія, іноземна філологія), інформаційно-технологічного, технологічного, художньо-естетичного, оборонно-спортивного, спортивно-юридичного, спортивного профілів домінує практична спрямованість уроків української мови; культурологічний, що сприяє всебічній реалізації міжпредметних зв'язків мови з історією, літературою й мистецтвом. Принцип системності сприяє усвідомленню мови як системи, що постійно розвивається, удосконалюється, з одного боку, з іншого – передбачає цілеспрямоване системне засвоєння мовних одиниць, що є ґрунтом для формування мовленнєвих умінь.

Необхідність упровадження принципу емоційності переконливо доведена в лінгводидактичних студіях В.Сухомлинського та М.Стельмаховича, оскільки емоційність дає змогу забезпечити мовний розвиток учня на основі єдності його душі, серця й розуму, тобто спонукає школяра сприйняти мовну науку щиро, як найбільш потрібну, рідну, максимально мобілізувати його увагу, пам'ять, уяву, мислення й волю. Тому цей принцип відносимо до основних у школах природничо-математичного профілю.

Важливим є врахування вимог принципу креативності, суть якого полягає в забезпеченні результативної творчої мовленнєвої діяльності учнів.

Особливої уваги вимагає принцип стимулювання самоосвіти й самостійності в навчанні. Для учнів старших класів самостійна діяльність – один із основних видів навчальної роботи, тому успіх залежить від організації активної діяльності старшокласників. Вивчення української мови в старших класах фізико-математичного, фізико-хімічного, хіміко-біологічного, біолого-географічного, соціально-економічного, соціально-гуманітарного, філологічного (російська філологія, іноземна філологія), інформаційно-технологічного, технологічного, художньо-естетичного, оборонно-спортивного, спортивно-юридичного, спортивного профілів зумовлює такі змістові елементи самостійної роботи учнів, як уміння слухати й конспектувати лекції, об'єктивно й критично оцінювати виступи однокласників на семінарах, робота з лексикографічними й довідковими виданнями, електронними джерелами інформації тощо. Самостійна робота старшокласників може полягати й у глибокому й детальному вивченні окремих положень, насамперед з риторики, культури мовлення. Самостійна робота допомагає закласти основи мовної й загальнокультурної підготовки учнів, широко використовувати їхні індивідуальні особливості

Для старшокласників профільних шкіл важливим є усвідомлення значення української мови у вирішенні професійних завдань, тому навчання слід будувати за проблемно-ситуативним принципом, використовуючи імітаційне моделювання ситуацій, спонукаючи учнів до роботи з довідковими, лексикографічними виданнями, а також пов'язаної з майбутньою професійною діяльністю;

Принцип урахування життєвої перспективи тісно пов'язаний із попереднім, його суть полягає в репрезентації інформації, що дозволяє вирішувати життєві завдання, зокрема відомостей з риторики, стилістики, культури мовлення тощо.

Необхідно враховувати принцип комплексного розвитку всіх сфер особистості учня – когнітивної, емоційно-вольової, етичної. Традиційно склалося, що в процесі навчання створюються найсприятливіші умови для розвитку здебільшого пізнавальної сфери

особистості, що знижує результативність навчання, тому важливо залучити інші сфери особистості, забезпечити розвиток творчого потенціалу старшокласників.

У старших класах вивчення нового матеріалу з української мови не є основною функцією, отже, важливим є надання допомоги учням в узагальненні й систематизації отриманих раніше знань, що припускає здійснення різнобічної діяльності, реалізується на уроках різного типу, при цьому часто учні стають справжніми співавторами уроку. Тому важливо дотримуватися принципу спільної діяльності педагога й учнів.

Принцип актуалізації результатів навчання припускає обов'язкове використання результатів навчання на уроці й у позакласній роботі з предмета.

Позалінгвальний передбачає врахування суспільних умов, у яких функціонує мова. Цей принцип допоможе, наприклад, пояснити причини лексичних запозичень, переосмислення значень деяких слів тощо.

Учителі повинні усвідомлювати особисту відповідальність за підготовку майбутнього фахівця, який не може виконувати свої функціональні обов'язки без належного знання державної мови.

Програма реалізує низку підходів до навчання української мови в класах фізико-математичного, фізико-хімічного, хіміко-біологічного, біолого-географічного, соціально-економічного, соціально-гуманітарного, філологічного (російська філологія, іноземна філологія), інформаційно-технологічного, технологічного, художньо-естетичного, оборонно-спортивного, спортивно-юридичного, спортивного профілів, зокрема *особистісного підходу* – найважливішої умови розкриття внутрішнього потенціалу учнів з метою активізації їхньої пізнавальної діяльності так, щоб сформувати в учнів старшого шкільного віку вміння й навички створювати усні або писемні власні висловлювання відповідно до ситуації спілкування; *психологічного підходу*, що дозволяє урахувати психологічні чинники, притаманні старшокласникам, їхні здібності, інтереси, уподобання тощо. Це реалізується насамперед у доборі відповідного дидактичного матеріалу, форм, методів навчання, що спонукали б учнів до самостійної й дослідницької діяльності. Дотримання *психолінгвістичного підходу* допомагає врахувати своєрідність навчання предмета в школах з російською мовою навчання, що реалізується насамперед у меті, завданнях, змісті курсу, доборі форм, методів навчання. *Загальнодидактичний підхід* передбачає врахування загальнодидактичних принципів навчання – науковості, доступності, системності й послідовності тощо. *Системно-лінгвістичний підхід* зумовлює вивчення мови як системи, що постійно розвивається й удосконалюється. З цією метою до змісту розробленої програми було введено тему «Рівні мовної системи». *Професійно спрямований підхід* урахує експліцитну та імпліцитну професіоналізацію курсу, що забезпечується формуванням стійкої мотивації до вивчення предмета, відповідною орієнтацією ситуативних завдань, добром дидактичного матеріалу, збагаченням словника учнів термінологічною лексикою. *Комунікативно-діяльнісний підхід* передбачає засвоєння мови в її комунікативній функції на основі залучення учнів до спілкування з конкретно визначеною метою, що спонукає до моделювання різноманітних комунікативних ситуацій, зокрема професійно орієнтованих, наприклад, «Перший робочий день», «Прийом на роботу», «Ділові переговори» тощо. В основу цього підходу покладено мовленнєву діяльність учня (аудіювання, говоріння, читання і письмо). *Функціонально-стилістичний підхід*, тісно пов'язаний з системно-лінгвістичним, реалізується через розгляд особливостей функціонування мовних одиниць на всіх рівнях мовної системи з урахуванням типу, стилю й жанру мовлення. Реалізація цього підходу забезпечується через упровадження текстів на різних носіях як основного засобу навчання, що сприяє ілюструванню функцій одиниць усіх мовних рівнів. Значну роль має *соціокультурний підхід*, що допомагає репрезентувати відомості про матеріальну й духовну культуру українського народу, соціокультурні стереотипи мовленнєвого спілкування.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ 5-11 КЛАСІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Оцінювання результатів навчання української мови здійснюється на основі функціонального підходу до шкільного мовного курсу, який насамперед має забезпечити учням уміння ефективно користуватися мовою як засобом пізнання, комунікації; високу мовну культуру особистості.

Функціональний підхід передбачає таке співвідношення мовної теорії та мовленнєвої практики, за якого пріоритетним є розвиток навичок мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письма. Робота над мовною теорією, формуванням знань про мову підпорядковується інтересам розвитку мовлення.

Практична мовленнєва орієнтація шкільного курсу мови та оцінювання результатів навчання особливо актуальні з огляду на те, що одним із найважливіших завдань сучасної школи є розвиток творчих здібностей, ініціативності, пізнавальної самостійності школярів, їх уміння працювати з інформацією, критично оцінювати її, застосовувати для розв'язання життєвих проблем.

Оцінювання результатів навчання мови здійснюється на основі:

а) урахування основної мети, що передбачає різнобічний мовленнєвий розвиток особистості;

б) освітнього змісту навчального предмета, який розподіляється на чотири елементи: знання, уміння й навички, досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу;

в) функціонального підходу до шкільного мовного курсу, який передбачає вивчення мовної теорії в аспекті практичних потреб розвитку мовлення.

Об'єктами оцінювання мають бути:

- мовленнєві вміння й навички з чотирьох видів мовленнєвої діяльності;
- знання про мову й мовлення;
- мовні вміння та навички;
- досвід творчої діяльності;
- досвід особистого емоційно-ціннісного ставлення до світу.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. АУДІЮВАННЯ (слухання – розуміння)

1. Перевіряється здатність учня сприймати на слух незнайоме за змістом висловлювання із одного прослуховування:

а) розуміти:

- мету висловлювання;
- фактичний зміст;
- причинно-наслідкові зв'язки;
- тему і основну думку висловлювання;
- виражально-зображувальні засоби прослуханого твору;

б) давати оцінку прослуханому.

Перевірка аудіювання учнів здійснюється фронтально за одним із варіантів.

Варіант перший: учитель читає один раз незнайомий учням текст, а потім пропонує серію запитань з варіантами відповідей. Школярі повинні мовчки вислухати кожне запитання, варіанти відповідей до нього, вибрати один із варіантів і записати лише номер запитання, а поряд літеру обраної відповіді: (наприклад: 1) б; 2) г, де цифри «1», «2» – номери запитань, а літери «б», «г» – варіанти обраних відповідей): для всіх класів пропонується 6 запитань з чотирма варіантами відповідей та одне завдання творчого характеру).

Варіант другий: учні одержують видрукувані запитання та варіанти відповідей до них і відзначають галочкою правильний, на їхню думку, варіант (для всіх класів пропонується 6 запитань з чотирма варіантами відповідей та одне завдання творчого характеру).

2. Матеріал для контрольного завдання: зв'язне висловлювання (текст) добирається відповідно до вимог програми для кожного класу.

Орієнтовний обсяг тексту і тривалість звучання

Для шкіл і класів з українською мовою навчання

Клас	Художній стиль		Інші стилі	
	кількість слів	тривалість звучання (хв)	кількість слів	тривалість звучання (хв)
5	400-500	4-5	300-400	3-4
6	500-600	5-6	400-500	4-5
7	600-700	6-7	500-600	5-6
8	700-800	7-8	600-700	6-7
9	800-900	8-9	700-800	7-8
10	900-1000	9-10	800-900	8-9
11	1000-1100	10-11	900-1000	9-10

Для шкіл і класів з російською мовою навчання

Клас	Художній стиль		Інші стилі	
	кількість слів	тривалість звучання (хв)	кількість слів	тривалість звучання (хв)
5	350-450	4-5	250-350	3-4
6	450-550	5-6	350-450	4-5
7	550-650	6-7	450-550	5-6
8	650-750	7-8	550-650	6-7
9	750-850	8-9	650-750	7-8
10	900-1000	9-10	800-900	8-9
11	1000-1100	10-11	900-1000	9-10

3. Одиниця контролю: відповіді учнів на запитання за прослуханим текстом, одержані в результаті виконання тестових завдань і завдання творчого характеру.

4. Оцінювання: аудіювання перевіряється таким чином: після прочитання вчителем тексту (згідно з таблицею «Орієнтовний обсяг тексту і тривалість звучання») учні відповідної паралелі повинні виконати завдання репродуктивного характеру: (12 завдань по 1б.= 12 б. – орієнтовно 12 хв.).

Оцінка «5» виставляється за бездоганно виконану роботу (12 набраних балів), а також за наявності 10-11 набраних балів, «4» – за наявності 7-9 набраних балів, «3» – за наявності 4-6 набраних балів, «2» – за наявності 2-3 набраних балів, «1» – за наявності 1 набраного бала чи в разі відсутності правильної відповіді.

II. ГОВОРІННЯ ТА ПИСЬМО (діалогічне та монологічне мовлення)

Під час перевірки складених учнями висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) ураховується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

Діалогічне мовлення

Усне діалогічне мовлення перевіряється в 5-11 класах.

1. Перевіряється здатність учнів:

а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;

б) демонструвати вміння:

- складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування;
- самостійно досягати комунікативної мети;
- використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
- дотримуватися теми спілкування;
- додержуватися правил спілкування (не перебивати співрозмовника, заохочувати його щодо висловлення власної думки, зацікавлено й доброзичливо вислуховувати його, уміти висловити незгоду з позицією так, щоб не образити його тощо);
- дотримуватися норм літературної мови;
- демонструвати певний рівень вправності в процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо);

в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;

г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.

Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями при його оцінюванні.

Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: учитель пропонує двом учням вибрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити із товаришем перед класом у формі діалогу протягом 3–5 хвилин. Оцінка ставиться кожному з учнів.

2. Матеріал для контрольних завдань добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинних програм, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів учнів.

3. Одиниця контролю: діалог, складений двома учнями.

Обсяг діалогу

Для шкіл і класів з українською мовою навчання		Для шкіл і класів з російською мовою навчання	
Клас	Орієнтовна кількість реплік для двох учнів	Клас	Орієнтовна кількість реплік для двох учнів
5	6-7	5	6-7
6	7-8	6	7-8
7	8-10	7	8-10
8	10-12	8	10-12
9	12-14	9	12-14
10	14-16	10	14-16
11	16-20	11	16-18

Примітка. Під час оцінювання діалогу необхідно диференціювати репліки на розгорнуті (складаються з двох і більше речень) і нерозгорнуті (виражені одним реченням). Якщо репліки розгорнуті, то їх кількість зменшується. До вказаної кількості не зараховуються слова, що належать до мовленнєвого етикету (звертання, привітання, прощання тощо).

4. Оцінювання.

Критерії оцінювання діалогічного мовлення

Для шкіл і класів з українською мовою навчання

Бали	Характеристика складених учнями діалогів
1	В учня виникають значні труднощі щодо підтримання діалогу. Здебільшого він відповідає на запитання лише «так» чи «ні» або аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
2	Учень відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, або бере участь у діалозі за найпростішою за змістом

	мовленнєвою ситуацією, формулює деякі запитання для співрозмовника, проте допускає чимало помилок у доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо. Школяр комунікативної мети не досягає або досягає частково.
3	Учень бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми, мовлення його характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю й потребує істотної корекції тощо. Припускається певної кількості помилок у мовному оформленні реплік.
4	Учень самостійно складає репліки до діалогу, загалом вправно бере участь у бесіді за ситуацією, що містить певну проблему, демонструючи достатній рівень культури мовлення, досягаючи комунікативної мети. Висловлює судження і певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів. У діалозі використовує елементи оцінних характеристик, узагальнень. Припускається певних мовленнєвих помилок.
5	Учень складає репліки до діалогу відповідно до запропонованої учителем теми для обговорення або обраної разом із співрозмовником проблеми, переконливо й оригінально аргументує свою позицію, зіставляючи різні погляди на той самий предмет, розуміючи можливість інших підходів до обговорюваної проблеми. Виявляє повагу до думки іншого, готовність уважно та доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися; додержується правил мовленнєвого етикету. Структура діалогу, мовне оформлення реплік відповідає нормам, проте за одним із критеріїв можливі певні недоліки.

Для шкіл і класів з російською мовою навчання

<i>Бали</i>	<i>Характеристика складених учнями діалогів</i>
1	Учень неспроможний підтримувати діалог навіть за наявності зразка, відповідаючи на запитання «так» чи «ні» або аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
2	Учень не досягає комунікативної мети або досягає її частково, обмежуючись двома-трьома малоінформативними репліками, допускаючи значну кількість помилок різного характеру.
3	Учень бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми, не враховує належним чином ситуацію й мету спілкування; мовлення школяра характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю й потребує істотної корекції тощо. Учасник діалогу припускається чималої кількості помилок у мовному оформленні реплік.
4	Учень самостійно складає репліки до діалогу, загалом вправно бере участь у бесіді за ситуацією, що містить певну проблему, демонструючи достатній рівень культури мовлення, досягаючи комунікативної мети. Висловлює судження й певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів. У діалозі наявні елементи оцінних характеристик, узагальнень, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (2,3,4-ма).
5	Учень складає репліки до діалогу відповідно до запропонованої учителем теми для обговорення або обраної разом із співрозмовником проблеми, переконливо й оригінально аргументує свою позицію, зіставляючи різні погляди на той самий предмет, розуміючи можливість інших підходів до обговорюваної проблеми. Виявляє повагу до думки іншого, готовність уважно та доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися; додержується правил мовленнєвого етикету. Структура діалогу, мовне оформлення реплік відповідає нормам, проте за одним із критеріїв можливі певні недоліки.

Мовне оформлення оцінюють орієнтовно, спираючись на досвід учителя і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Примітка. Під **мовним оформленням** тексту діалогу слід розуміти наявність/відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних), стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм мовленнєвого етикету.

Монологічне мовлення

Говоріння (усні переказ і твір), письмо (письмові переказ і твір)

1. Перевіряється здатність учня:

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (усно чи письмово);
- б) демонструвати вміння:
 - будувати висловлювання певного обсягу, добираючи та впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод із кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);
 - урахувувати мету спілкування, адресата мовлення;
 - розкривати тему висловлювання;
 - виразно відображати основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
 - викладати матеріал логічно, послідовно;
 - використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
 - додержуватися єдності стилю;
- в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;
- г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:
 - трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
 - створювати оригінальний текст певного стилю;
 - аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
 - викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

Організація контролю здійснюється за одним із двох варіантів. Варіант перший: усі учні виконують роботу самостійно. Варіант другий: учні складають висловлювання на основі диференційованого підходу.

Перевірка здатності говорити (усно переказувати чи створювати текст) здійснюється індивідуально: учитель пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає учневі час на підготовку.

Перевірка здатності письмово переказувати та створювати текст здійснюється фронтально: учням пропонується переказати текст чи інший матеріал для переказу, самостійно прочитаний або прочитаний учителем (за традиційною методикою), чи то самостійно написати твір.

2. Матеріал для контрольного завдання.

а) Переказ. Переказ із творчим завданням

Матеріалом для переказу (усного/письмового) може бути: текст, який читає вчитель, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал із газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо. Якщо пишеться переказ із творчим завданням, учням пропонується, окрім того, також завдання, що передбачає написання творчої роботи, обов'язково пов'язаної зі змістом переказу.

У тому разі, коли матеріал читається безпосередньо перед контрольною роботою, обсяг тексту орієнтовно визначається так:

Для шкіл і класів з українською мовою навчання		Для шкіл і класів з російською мовою навчання	
Клас	Кількість слів	Клас	Кількість слів
5	100-150	5	90-125
6	150-200	6	125-175
7	200-250	7	185-240
8	250-300	8	240-290
9	300-350	9	300-350
10	350-400	10	350-400
11	350-450	11	350-450

Обсяг тексту для стислого чи вибіркового переказу має бути у 1,5 – 2 рази більшим за обсяг тексту для докладного переказу.

Якщо для контрольної роботи використовуються інші джерела, то матеріал добирається так, щоб обсяг переказу міг бути в межах пропонуваніх для певного класу норм.

Тривалість звучання усного переказу – 3-5 хвилин.

Обсяг творчого завдання до переказу, виконаного письмово:

Для шкіл і класів з українською мовою навчання		Для шкіл і класів з російською мовою навчання	
Клас	Кількість сторінок	Клас	Кількість сторінок
5	0,3-0,5	5	0,3
6	0,3-0,5	6	0,3-0,5
7	0,5-0,75	7	0,5-0,6
8	0,5-0,75	8	0,5-0,6
9	0,75-1,0	9	0,6-0,75
10	0,75-1,0	10	0,75-1,0
11	1,0-1,5	11	1,0-1,5

б) Твір

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропонувані для окремих учнів допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

3. Одиниця контролю: усне/письмове висловлювання учнів.

Обсяг письмового твору, складеного учнем, орієнтовно визначається так:

Для шкіл і класів з українською мовою навчання		Для шкіл і класів з російською мовою навчання	
Клас	Кількість сторінок	Клас	Кількість сторінок
5	0,5-1,0	5	0,5-0,75
6	1,0-1,5	6	0,75-1,25
7	1,5-2,0	7	1,25-1,75
8	2,0-2,5	8	1,75-2,0
9	2,5-3,0	9	2,0-2,5
10	3,0-3,5	10	2,5-3,0
11	3,0-3,5	11	3,0-3,5

4. Оцінювання.

У монологічному висловлюванні оцінюють його зміст і форму (мовне оформлення). За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку – за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, спираючись на досвід учителя і не підраховуючи помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

За письмове мовлення виставляють також одну оцінку: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Критерії оцінювання усного/ письмового монологічного висловлювання

Для шкіл і класів з українською мовою навчання

Оцінка	Зміст виконаної роботи	Грамотність Орфографія і пунктуація	Грамотність Лексична, граматична, стилістична
«5»	<p>Учень самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу – з урахуванням виду переказу) текст, ураховує комунікативне завдання, висловлює власну думку, зіставляє її з думкою автора або однокласників, певним чином аргументує різні погляди на проблему.</p> <p>Зміст роботи повністю відповідає темі. Фактичні помилки відсутні. Зміст викладається послідовно (за сформульованим планом або без нього). Робота відзначається багатством словникового запасу, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною правильністю та різноманітністю, розмаїттям використаних морфологічних категорій і синтаксичних конструкцій (з урахуванням обсягу вивчених граматичних відомостей та відомостей із стилістики). Досягнута стильова єдність і виразність тексту.</p> <p><i>За одним із критеріїв може бути допущено недолік.</i></p>	1	3
«4»	<p>Учень самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу – з урахуванням виду переказу), логічно викладений текст, ураховує комунікативне завдання, висловлює основну думку, добирає лексичні засоби (у разі переказу – використовує авторські засоби виразності, образності мовлення). Зміст роботи в основному відповідає темі, достовірний, однак припускається наявність окремих недоліків (до чотирьох), наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності викладу матеріалу, основна думка не аргументується тощо.</p>	1+1 негруба; 2; 3; 4	4–6
«3»	<p>За обсягом висловлювання наближається до норми, у цілому є завершеним; тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки за низкою показників (до семи), наприклад: характеризується неповнотою й поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий (у разі переказу – не використано авторську лексику).</p>	5– 10	7– 8
«2»	<p>Учень будує лише окремі фрагменти висловлювання, за обсягом робота складає менше половини від норми; лексика і граматична будова збіднені, характеризуються одноманітністю.</p>	11– 14	9 – 10
«1»	<p>Учень будує лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.</p>	15 і більше	10 і більше

Для шкіл і класів з російською мовою навчання

Оцінка	Зміст виконаної роботи	Грамотність Орфографія і пунктуація	Грамотність Лексична, граматична, стилістична
«5»	<p>Учень самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу – з урахуванням виду переказу) текст, урахує комунікативне завдання, висловлює власну думку, зіставляє її з думкою автора або однокласників, певним чином аргументує різні погляди на проблему.</p> <p>Зміст роботи повністю відповідає темі. Фактичні помилки відсутні. Зміст викладається послідовно (за сформульованим планом або без нього). Робота відзначається багатством словникового запасу, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною правильністю та різноманітністю, розмаїттям використаних морфологічних категорій і синтаксичних конструкцій (з урахуванням обсягу вивчених граматичних відомостей та відомостей із стилістики). Досягнута стильова єдність і виразність тексту.</p> <p>За одним із критеріїв може бути допущено недолік.</p>	1 + 1 негруба	3
«4»	<p>Учень самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу – з урахуванням виду переказу), логічно викладений текст, урахує комунікативне завдання, висловлює основну думку, добирає лексичні засоби (у разі переказу – використовує авторські засоби виразності, образності мовлення). Зміст роботи в основному відповідає темі, достовірний, однак припускається наявність окремих недоліків (до чотирьох), наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності викладу матеріалу, основна думка не аргументується тощо.</p>	2 – 6	4 – 7
«3»	<p>За обсягом висловлювання наближається до норми, у цілому є завершеним, тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки за низкою показників (до семи), наприклад: характеризується неповнотою й поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий (у разі переказу – не використано авторську лексику).</p>	7 – 12	8 – 9
«2»	<p>Учень будує лише окремі фрагменти висловлювання, за обсягом робота складає менше половини від норми; лексика та граматична будова збіднені, характеризуються одноманітністю.</p>	13– 16	10 – 11
«1»	<p>Учень будує лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.</p>	17 і більше	11 і більше

*Окрім того, оцінюючи усне висловлювання, урахувають наявність відхилень від орфоепічних норм, правильність інтонуювання речень; у письмових висловлюваннях – наявність: 1) орфографічних та пунктуаційних помилок, які підраховуються сумарно, без диференціації (перша позиція); 2) лексичних, граматичних, стилістичних (друга позиція). Загальну оцінку за мовне оформлення виводять таким чином: до бала за орфографію та пунктуацію додають бал, якого заслуговує робота за кількістю лексичних, граматичних і

стилістичних помилок; одержана сума ділиться на два.

Під час виведення єдиної оцінки за письмову роботу до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додається кількість балів за мовне оформлення, і їхня сума ділиться на два. При цьому, якщо частка не є цілим числом, то вона заокруглюється в бік більшого числа.

III. ЧИТАННЯ

Читання вголос

Перевірка читання вголос здійснюється індивідуально в 5-9 класах: учитель дає учневі текст, опрацьований на попередніх уроках, деякий час на підготовку і пропонує прочитати цей текст перед класом.

Матеріалом для контрольного завдання є знайомий учневі текст, дібраний відповідно до вимог програми для кожного класу; текст добирається з таким розрахунком, щоб час його озвучення (за нормативною швидкістю) окремим учнем дорівнював 1-2 хвилинам (для читання слід пропонувати невеликі тексти зазначених у програмі стилів, типів і жанрів мовлення, відносно завершені уривки творів або порівняно великий текст, розділений на частини, які читаються кількома учнями послідовно).

Одиниця контролю: озвучений учнем текст (швидкість читання у звичайному для усного мовлення темпі – 80-120 слів за хвилину).

При читанні вголос перевіряється здатність учня:

- а) демонструвати певний рівень розуміння прочитаного;
- б) виявляти вміння читати із достатньою швидкістю, плавно, з гарною дикцією, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм;
- в) виражати за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторський задум;
- г) пристосовувати читання до особливостей слухачів (ступеня підготовки, зацікавленості темою тощо).

Вимоги до оцінювання

<i>Оцінка</i>	<i>Характеристика читання</i>
1	Учень читає дуже повільно, не зв'язуючи слова між собою інтонаційно, відділяючи одне речення від іншого, припускається значної кількості помилок на заміну, перестановку, пропуск (складів, слів); вимовляє в багатьох випадках слова відповідно до їх написання, а не до норм вимови; швидкість читання у кілька разів нижча від норми. Структурує текст і речення, читає та вимовляє слова, інтонує речення із значною кількістю помилок.
2	Учень читає дуже повільно, не завжди відділяючи одне речення від іншого; робить помилки на заміну, перестановку, пропуск (складів, слів); вимовляє в багатьох випадках слова відповідно до їх написання, а не до норм вимови; швидкість читання становить приблизно третину від норми.
3	Учень читає зі швидкістю, нижчою за норму. В основному правильно інтонує речення, але припускає помилки, поділяючи текст на смислові частини, при логічному наголошуванні слів, інтонуванні речень тощо. Школяр читає не досить плавно і виразно, у його мовленні наявні орфоепічні помилки.
4	Учень читає швидко, плавно, в основному правильно інтонує речення і поділяючи їх на смислові відрізки, додержується логічних наголосів, але не завжди пристосовується до особливостей слухацької аудиторії; темп, тембр, гучність читання не пов'язані з певним комунікативним завданням. Учень припускається певних недоліків (у вираженні авторського задуму, виконанні комунікативного завдання, дотриманні норм орфоепії, порушенні дикції).
5	Учень читає виразно, плавно, швидко, з гарною дикцією (логічне наголошування слів, мелодика речень різної синтаксичної будови). Школяр правильно інтонує

речення й поділяє їх на смислові відрізки; належним чином відтворює авторський задум, емоційне забарвлення, стильові характеристики тексту. Під час читання він може припуститися окремих орфоепічних помилок.
--

Контрольна перевірка читання вголос у 10-11 класах не здійснюється!

Читання мовчки

1. Перевіряється здатність учнів:

а) читати незнайомий текст із належною швидкістю, розуміти й запам'ятовувати після одного прочитання:

- фактичний зміст;
- причинно-наслідкові зв'язки;
- тему і основну думку;
- виражально-зображувальні засоби прочитаного твору;

б) давати оцінку прочитаному.

Перевірка вміння читати мовчки здійснюється фронтально за одним із варіантів.

Варіант перший: учні читають незнайомий текст від початку до кінця (при цьому фіксується час, витрачений кожним учнем на читання з метою визначення швидкості). Потім учитель пропонує серію запитань. Школярі повинні вислухати кожне запитання, варіанти відповідей на нього, вибрати один із них і записати лише його номер поряд із номером запитання.

Варіант другий: учні одержують видрукувані запитання та варіанти відповідей на них і відзначають «галочкою» правильний, на їхню думку, варіант.

У 5 класі (з українською мовою навчання) та 5-6 класах (з російською мовою навчання) учням пропонують 6 запитань за текстом з чотирма варіантами відповідей, у (6)7-11 класах – 12 запитань з чотирма варіантами відповідей.

Запитання мають торкатися фактичного змісту тексту, його причинно-наслідкових зв'язків, окремих мовних особливостей (переносне значення слова, виражальні засоби мови тощо), відображених у тексті образів (якщо є), висловлення оцінки прочитаного.

2. Матеріал для контрольного завдання: незнайомі учням тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення, що включають монологічне та діалогічне мовлення (відповідно до вимог чинних програм для кожного класу).

Текст добирається таким чином, щоб учні, які мають порівняно високу швидкість читання, витрачали на нього не менше 1-2 хвилини часу і були нормально завантажені роботою.

Обсяг текстів:

Для шкіл і класів з українською мовою навчання			Для шкіл і класів з російською мовою навчання		
Клас	Обсяг тексту для читання мовчки (кількість слів)		Клас	Обсяг тексту для читання мовчки (кількість слів)	
	художнього стилю	інших стилів		художнього стилю	інших стилів
5	360-450	300-360	5	350-400	290-360
6	450-540	360-420	6	440-530	350-410
7	540-630	420-480	7	530-625	410-475
8	630-720	480-540	8	625-720	475-540
9	720-810	540-600	9	720-810	540-600
10	810-900	600-660	10	810-900	600-660
11	900-990	660-720	11	900-990	660-720

3. Одиниця контролю: відповіді учнів на запитання тестового і творчого характеру, складені за текстом, що запропонований для читання, та швидкість читання.

Швидкість читання мовчки по класах оцінюється із урахуванням таких норм:

Для шкіл і класів з українською мовою навчання		Для шкіл і класів з російською мовою навчання	
Клас	Швидкість читання мовчки (слів за хвилину)	Клас	Швидкість читання мовчки (слів за хвилину)
5	100-150	5	90-140
6	110-180	6	100-170
7	120-210	7	110-200
8	130-240	8	120-230
9	140-270	9	130-260
10	150-300	10	150-300
11	160-330	11	160-330

4. Оцінювання.

Якість читання мовчки перевіряється таким чином: згідно з таблицею «Швидкість читання мовчки (кількість слів за хвилину)» учні відповідної паралелі повинні виконати завдання репродуктивного характеру:

(12 завдань по 1б.= 12 б. – орієнтовно 12 хв.).

Оцінка «5» виставляється за бездоганно виконану роботу (12 набраних балів), а також за наявності 10-11 набраних балів, «4» – за наявності 7-9 набраних балів, «3» – за наявності 4-6 набраних балів, «2» – за наявності 2-3 набраних балів, «1» – за наявності 1 набраного бала чи в разі відсутності правильної відповіді.

IV. ОЦІНЮВАННЯ МОВНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ

Видами оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація.*

Поточне оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень учнів щодо оволодіння змістом предмета, уміннями та навичками відповідно до вимог навчальної програми.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завданнями є: встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь і навичок. Формами поточного оцінювання є індивідуальне, групове і фронтальне опитування; виконання учнями різних видів письмових робіт; взаємоконтроль учнів у парах і групах; самоконтроль тощо.

Для контрольної перевірки мовних знань і вмінь використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю вважаються вибрані учнями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади.

Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену вище роботу учень міг одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу).

Отже, оцінка «5» виставляється за бездоганно виконану роботу (12 набраних балів), а також за наявності 10-11 набраних балів, «4» – за наявності 7-9 набраних балів, «3» – за наявності 4-6 набраних балів, «2» – за наявності 2-3 набраних балів, «1» – за наявності 1 набраного бала чи в разі відсутності правильної відповіді.

V. ОЦІНЮВАННЯ ПРАВОПИСНИХ (орфографічних і пунктуаційних) УМІНЬ УЧНІВ

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є контрольний текстовий *диктант*. Матеріалом є текст, доступний для учнів певного класу. Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

Обсяг диктанту за класами:

Для шкіл і класів з українською мовою навчання		Для шкіл і класів з російською мовою навчання	
Клас	Кількість слів у тексті	Клас	Кількість слів у тексті
5	90-100	5	80-90
6	100-110	6	90-100
7	110-120	7	105-115
8	120-140	8	115-135
9	140-160	9	140-160
10	170-180	10	170-180
11	180-190	11	180-190

Примітка. При визначенні кількості слів у диктанті враховують як самостійні, так і службові слова.

Для контрольних диктантів використовуються тексти, у яких кожне з опрацьованих протягом семестру правил орфографії та/чи пунктуації були представлені 3-5 прикладами. Текст записується учнем з голосу вчителя.

Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково; виправляються, але не враховуються такі орфографічні і пунктуаційні помилки:
- на правила, які не включені до шкільної програми; 2) на ще не вивчені правила; 3) у словах з написаннями, що не перевіряються, над якими не проводилася спеціальна робота; 4) у передачі так званої авторської пунктуації.
- повторювані помилки (помилка у тому ж слові, яке повторюється у диктанті кілька разів), вважаються однією помилкою; однотипні помилки (на одне й те ж правило), але у різних словах вважаються різними помилками;
- розрізняють грубі й негрубі помилки; зокрема, до негрубих належать такі: 1) у винятках з усіх правил; 2) у написанні великої букви в складних власних найменуваннях; 3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками; 4) у випадках, коли замість одного знака поставлений інший; 5) у випадках, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...*); 6) у пропуску одного із сполучуваних розділових знаків або в порушенні їх послідовності; 7) у заміні українських букв російськими;
- п'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки.

Нормативи оцінювання:

Для шкіл і класів з українською мовою навчання		Для шкіл і класів з російською мовою навчання	
Оцінка	Кількість припустимих помилок	Оцінка	Кількість припустимих помилок
«1»	15 і більше	«1»	17 і більше
«2»	11-14	«2»	13-16
«3»	5-10	«3»	7-12
«4»	1+1 негруба; 2; 3; 4	«4»	2-6
«5»	0-1	«5»	0; 1+1 негруба

Оцінювання усних відповідей учнів з української мови

Усне опитування є одним з основних способів перевірки знань, умінь і навичок учнів з української мови. При оцінюванні відповіді учня потрібно керуватися такими критеріями:

- 1) повнота і логіка викладу матеріалу;
- 2) ступінь усвідомленості, розуміння вивченого, зв'язок теорії з практикою;
- 3) правильність мовленнєвого оформлення.

Відповідь учня має бути зв'язним, логічно послідовним повідомленням з певної теми, виявляти його вміння застосовувати визначення, правила до конкретних випадків.

Оцінка «5» ставиться, якщо учень:

- ґрунтовно й повно викладає науково-теоретичний вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці;
- наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно дібрані;
- конструктивно вміє відповідати на запитання, креативно підходить до вирішення поставлених навчальних завдань;
- викладає матеріал послідовно й правильно згідно з нормами сучасної літературної мови.

Оцінка «4» ставиться, якщо учень:

- дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й оцінка «5», але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження вчителя;
- припускається поодиноким недоліків у послідовності викладу матеріалу й мовленнєвому оформленні;
- наводить приклади в основному за підручником, не виявляє достатньої креативності;
- конструктивно і творчо підходить до вирішення поставлених навчальних завдань, але допускає неточності;
- викладає матеріал послідовно й правильно згідно з нормами сучасної літературної мови, але при цьому допускає незначні помилки.

Оцінка «3» ставиться, якщо учень:

- виявляє знання і розуміння основних положень з теми;
- викладає матеріал не досить повно, уривчасто;
- при формулюванні правил допускає помилки;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

Оцінка «2» ставиться, якщо учень:

- виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідного розділу;
- допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал;
- не показує логічного зв'язку теоретичного матеріалу з практичним;
- має обмежений словниковий запас.

Оцінка «1» ставиться, якщо учень:

- виявляє дуже слабе або повне незнання чи нерозуміння навчального матеріалу;
- неспроможний підтримувати діалог навіть за наявності зразка, відповідає на запитання словами «так» чи «ні» або аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру;
- має обмежений словниковий запас.

Кількість обов'язкових контрольних робіт з української мови*

Контрольна перевірка здійснюється фронтально та індивідуально.

Фронтально оцінюються: аудіювання, читання мовчки, диктант, письмовий переказ та письмовий твір, мовні знання і вміння. *Індивідуально* оцінюються: говоріння (діалог; усний переказ, усний твір) і читання вголос.

Перевірка мовних знань та вмінь здійснюється за допомогою завдань тестового характеру (на їх виконання відводиться 15-20 хвилин уроку) залежно від характеру виучуваного матеріалу. Решта часу контрольного уроку може бути використана на виконання завдань з аудіювання, читання мовчки.

Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольної (тестової) роботи з мовної теми. Оцінку за півріччя виставляють на основі тематичного оцінювання.

Оцінювання говоріння, читання вголос здійснюється індивідуально шляхом

поступового накопичення оцінок для того, щоб кожний учень (учениця) одержав(ла) мінімум одну оцінку за виконання завдань на побудову діалогу, усного переказу та усного твору. Для цих видів робіт не відводиться окремий урок, а оцінки виводяться один раз на рік і виставляються в колонки без дати.

Форми контролю	КЛАСИ / ЧВЕРТІ																															
	5				6				7				8				9				10				11							
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
Перевірка мовної теми: тестування	1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1	
диктант		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1
Аудіювання	1				1				1				1				1				1				1				1			
Говоріння: діалог		1				1				1				1				1				1				1				1		
переказ			1			1				1				1				1				1				1				1		
твір				1				1				1				1				1				1				1				1
Читання: мовчки			1				1				1				1				1				1				1				1	
вголос				1				1				1				1				1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Письмо: переказ			1				1				1				1				1				1				1				1	
твір	-	-	-	-	-	-	-	1			1				1				1				1				1				1	

*У таблиці подано мінімальну кількість обов'язкових контрольних робіт. У разі потреби учитель має право збільшувати кількість контрольних робіт. Педагог має право при плануванні самостійно розподіляти послідовність проведення тієї чи іншої форми контролю, т.т. спланувати, наприклад, проведення диктанту в п'ятому класі не в другій та четвертій чвертях, як подається в таблиці, а в першій та третій (головне, щоб 1 раз на півріччя).

Кількість обов'язкових контрольних робіт з української мови (для профільних 10-11 класів, профіль – українська філологія)

Форми контролю	Класи							
	10				11			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Перевірка мовної теми: тестування	1	1	1	1	1	1	1	1
диктант		1		1		1		1
Аудіювання	1		1		1		1	
Говоріння: діалог	1				1			
переказ			1				1	
твір		1				1		
Читання: мовчки		1				1		
вголос				1				1
Письмо: переказ		1		1		1		1
твір	1		1		1		1	

10 КЛАС

(35 год, 1 год. на тиждень)

Мовленнєва (комунікативна) змістова лінія (19 год.)

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Навчальні досягнення учнів</i>
<p>КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І СПІЛКУВАННЯ (3 год.) Поняття культури мовлення і спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Професійне спілкування. Особливості усного й писемного спілкування. Діалог, монолог, полілог у професійному спілкуванні. Контактне й дистантне спілкування. Вербальні і невербальні засоби спілкування. Мовленнєва діяльність. Рецептивні і продуктивні види мовленнєвої діяльності. Сприйняття, розуміння, відтворення, створення інформації. Вимоги до культури мовлення: змістовність, логічна послідовність, багатство мовних засобів, виразність, точність, доречність, правильність. Особливості національного мовленнєвого етикету. Етичні норми мовленнєвої культури. Етика професійного спілкування.</p> <p>ВИДИ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</p> <p style="text-align: center;">Сприйняття чужого мовлення Аудіювання (2 год.)</p> <p>Аудіювання текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення. Слухання й розуміння текстів професійної тематики. Визначення ключових слів, виділення термінів у текстах професійної тематики. Складання плану почутого, тез, конспекту, тематичні виписки, цитати. Цільове аудіювання із визначеним завданням. Прослуховування аудіотекстів з метою підготовки власного виступу.</p> <p style="text-align: center;">Читання (2 год.)</p> <p>Читання текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення з використанням способів поглибленого, ознайомлювального, швидкого читання, читання-сканування. Виділення ключових фраз і слів у прочитаному. Визначення пізнавальної цінності прочитаного. Аналіз використаних автором мовних засобів.</p>	<p>Учень: <i>розуміє</i> сутність спілкування як важливої форми взаємодії людей, розрізняє його види; <i>знає</i> особливості усного й писемного мовлення; монологічного й діалогічного, контактного й дистантного; <i>оперує</i> відомостями про мовлення і спілкування, зокрема професійне; <i>використовує</i> вербальні й невербальні засоби спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності; <i>дотримується</i> норм культури мовлення; <i>дотримується</i> норм українського мовленнєвого етикету. <i>сприймає</i> усне мовлення за допомогою слуху; <i>виділяє</i> ключові слова, терміни, визначати предмет мовлення, основну тезу в прослуханому тексті; <i>складає</i> план почутого, тези, конспектує, робить тематичні виписки, визначає стиль, тип, жанр мовлення; <i>використовує</i> прослухані думки у власних висловлюваннях; <i>виконує</i> вправи на удосконалення пам'яті, умінь аналізувати почуте, уміння слухати критично. <i>сприймає</i> адекватно писемне мовлення за допомогою зору; <i>удосконалює</i> навички різних способів читання; <i>виділяє</i> ключові фрази і слова; визначає актуальну інформацію в прочитаному, засвоювати її; <i>аналізує</i> зміст, структуру, мовне оформлення тексту; <i>удосконалює</i> навички читання; <i>виконує</i> переглядове, ознайомлювальне читання довідкової, науково-популярної літератури.</p>

<p style="text-align: center;">Створення власних висловлювань Говоріння (5 год.)</p> <p><i>Монологічне мовлення.</i> <i>Види робіт:</i> Переказ прослуханого монологічного висловлювання. Переказ прочитаного тексту на професійну тему. Переказ із творчим завданням. Розгорнуте повідомлення в науковому, публіцистичному стилях за попередньо складеними планом, тезами, конспектом. Виступ публіцистичного характеру. Відповідь на екзамені. <i>Діалогічне мовлення.</i> <i>Види робіт:</i> Складання і розігрування діалогів до запропонованих ситуацій у дистантному й контактному спілкуванні. Моделювання телефонної розмови. Виступ під час бесіди, дискусії, полеміки.</p>	<p><i>створює</i> власні діалогічні й монологічні висловлювання відповідно до прийнятих вимог, <i>аналізує, удосконалює</i> власне мовлення.</p> <p><i>доцільно обирає</i> мовленнєві засоби, адекватні характеру мовленнєвої ситуації; <i>усвідомлює</i> причини комунікативних помилок.</p>
<p style="text-align: center;">Письмо (5 год.)</p> <p><i>Види робіт:</i> Переказ із творчим завданням. План усного виступу на суспільно-політичну тему. Конспектування висловлювань, що сприймаються на слух. Тематичні виписки, тези, конспект прочитаної науково-популярної статті (за профілем). Бібліографія. Вітальний адрес. Реферат. Нарис про людину – видатного представника певної професії (відповідно до профілю класу винахідника, ученого, дослідника, конструктора). Редагування тексту. Вітальна промова. <i>Ділові папери:</i> Доручення. Анотація. Офіційний лист. ПЕРЕКЛАД (2 год.) Переклад текстів різних стилів, типів, жанрів. Синхронний переклад текстів</p>	<p><i>складає</i> план, тези, готує конспект статті, <i>здійснює</i> самоконтроль і самокорекцію. <i>уміє створювати</i> тексти різних функціонально-сміслових типів, стилів і жанрів; <i>оцінює</i> усні й письмові висловлювання з позицій мовного оформлення та ефективності досягнення поставлених комунікативних завдань; <i>володіє</i> прийомами вдосконалення й редагування текстів. <i>Перекладає</i> тексти, добираючи відповідні до теми й мети висловлювання мовні засоби.</p>

на професійну тематику, сприйманих слухом.	
--	--

Мовна змістова лінія (16 год.)

<i>Зміст навчання</i>	<i>Основні вимоги до рівня знань, умінь і навичок учнів</i>
<p align="center">ВСТУП (1 год.)</p> <p>Функції мови і мовлення: комунікативна, когнітивна (пізнавальна), кумулятивна (культуроносна), естетична, експресивна. Роль мови у формуванні й самовираженні особистості.</p> <p align="center">ПОГЛИБЛЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАЙВАЖЛИВІШИХ ВІДОМОСТЕЙ З ОРФОЕПІЇ, ФОНЕТИКИ, ЛЕКСИКОЛОГІЇ, ФРАЗЕОЛОГІЇ, БУДОВИ СЛОВА, СЛОВОТВОРУ, МОРФОЛОГІЇ, СТИЛІСТИКИ (11 год.)</p> <p>Рівні мовної системи. Функціонування в тексті основних одиниць мови: звуків мовлення, значущих частин слова, слів, словосполучень, речень. Дотримання норм літературної мови. Основні норми української літературної вимови.</p> <p>Складні випадки правопису ненаголошених голосних, м'якого знака, апострофа. Стилiстичні засоби фонетики.</p> <p>Морфологічна будова слова. Основні орфограми в коренях, префіксах та суфіксах. Стилiстичні особливості значущих частин слова.</p> <p>Творення слів. Стилiстичні засоби словотвору.</p> <p>Абревіатури в науковому стилі.</p> <p>Лексикологія. Зміни в лексичній системі української мови. Професійна лексика. Терміни. Власне українська лексика. Синонімічне багатство мови.</p> <p>Складні випадки слововживання. Роль фразеологізмів у професійному мовленні. Стилiстичні засоби лексикології та фразеології.</p> <p>Словники й довідкова література. Електронні словники. Роль Інтернету в мовній і мовленнєвій освіті.</p> <p>Система частин мови. Рід відмінюваних і невідмінюваних іменників, їх стилістичні особливості. Особливості вживання назв за професією, посадою, званням тощо. Стилiстичні засоби морфології. Варіанти відмінкових форм.</p> <p>Кличний відмінок іменника.</p> <p align="center">ОРФОГРАФІЧНО-ПУНКТУАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ (3 год.)</p> <p>Удосконалення правописної грамотності: правильне використання в</p>	<p>Учень: знає, яку роль відіграє мова у формуванні й самовираженні особистості; обґрунтовує власне ставлення до української мови</p> <p>Учень: знає рівні мовної системи, визначає стилістичні функції в тексті звуків мови; значущих частин слова, слів, словосполучень, речень; використовує засоби милозвучності володіє нормами української літературної вимови, орфографічними нормами, стилістичними засобами фонетики; користується орфоепічним, орфографічним словниками; визначає орфограми в значущих частинах слова; визначає способи творення слів, стилістичні засоби словотвору; доречно використовує в мовленні лексичні одиниці — професійні, слова, терміни, власне українську лексику, синоніми як засоби урізноманітнення й увиразнення мовлення, фразеологізми в професійному мовленні, визначає стилістичні функції лексичних і фразеологічних одиниць; користується довідковою літературою й лексикографічними виданнями, електронними словниками, мережею Інтернет в оволодінні мовою й мовленням; укладає термінологічні словнички на основі тлумачного, галузевих словників; доречно використовує в мовленні різні частини мови, визначає й комунікативно доцільно вживає в мовленні стилістичні можливості частин мови, дотримується норм літературної мови.</p>

писемному мовленні під час відтворення і створення висловлювань відомих орфограм і пунктограм. Складні випадки правопису різних частин мови: написання імен по батькові, прізвищ.

ПОВТОРЕННЯ В КІНЦІ РОКУ (1 год.)

аналізує писемне мовлення,
удосконалює правописну грамотність.

Міжпредметні зв'язки

Абревіатури в науковому стилі. Власні географічні назви. Форми числівника на уроках географії, хімії, біології, фізики, математики. Дієприкметники, дієприслівники в наукових текстах (географія, біологія, хімія, математика, фізика).

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовні теми з розвитку мовлення.

Багатство виражальних можливостей української мови.

Мова і естетика.

Мова і етика

Роль мови у формуванні особистості.

Мовна особистість.

Ремісник чи майстер.

«Не бійтесь заглядати у словник»

Дружба. Любов. Сім'я. Культура сімейних взаємин.

Загальнолюдські цінності.

Моя рідна земля.

Вищі освітні заклади.

Історія освіти.

Освіта за кордоном.

Що впливає на вибір професії.

Моя майбутня професія.

Український мовленнєвий етикет.

Діяльнісна змістова лінія

Використання мовних засобів у навчальній діяльності з певною стилістичною метою.

Застосування загальнонавчальних умінь у різних ситуаціях, зокрема нестандартних.

Розробка й реалізація комунікативних стратегій і тактик в інтерактивній діяльності.

Самоорганізація, самодисципліна в навчанні і творчості.

11 КЛАС

(35 год, 1 год. на тиждень)

Мовленнєва змістова лінія (20 год.)

Зміст навчання	Основні вимоги до рівня знань, умінь і навичок учнів
<p>КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ І КОМУНІКАЦІЯ (3 год.)</p> <p>Поняття комунікації як діяльності учасників спілкування з метою інформаційного обміну та взаємовпливу. Усне й писемне ділове спілкування. Дотримання ознак культури мовлення – важлива передумова ефективної комунікації.</p> <p>Комунікація в професійній сфері. Особистість і комунікативна діяльність. Комунікабельність як риса характеру людини. Етика професійного спілкування.</p> <p>Модель вербальної комунікації: адресант (автор висловлювання), повідомлення, створене в певних умовах спілкування, адресат (той, кому адресоване повідомлення). Використання вербального й невербального коду (засобу передачі інформації) в комунікації.</p> <p>Міжкультурна комунікація і професійна діяльність. Універсальне й національне в міжкультурній комунікації. Символіка в міжмовній комунікації.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>знає</i> поняття комунікації, ділового спілкування; <i>дотримується</i> вимог культури мовлення з метою ефективної комунікації; <i>моделює</i> ситуації професійного спілкування з дотриманням етики професійного спілкування; <i>знає</i> особливості міжкультурної комунікації, <i>ураховує</i> їх під час спілкування; <i>уникає й виправляє</i> комунікативні помилки під час спілкування.</p>
<p>Основи риторики (5 год.)</p> <p>Риторика як наука й мистецтво: наука про переконливе, впливове, ефективне мовлення; мистецтво самореалізації мовної особистості.</p> <p>Риторичні вимоги до мовця. Імідж оратора. Професійний імідж.</p> <p>Підготовка промови: систематична підготовка і підготовка до конкретного виступу. Вибір теми, цільова установка, характеристика аудиторії, добір матеріалу, його систематизація, відбір аргументів, виклад теми, контроль і корекція виступу, аналіз власної діяльності і поведінки аудиторії.</p> <p>Полеміка у професійному спілкуванні. Полемічні прийоми: спростування помилкового твердження фактами, критика доказів опонента, атака запитаннями тощо. Етика полемічної майстерності.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>знає</i> відомості про риторику як науку й мистецтво, <i>усвідомлює</i> роль риторики в самореалізації особистості; <i>знає</i> основні відомості про зародження, розвиток риторики, роль риторики в житті суспільства й окремої людини; <i>розуміє</i> залежність мовленнєвої поведінки людини від сприйняття картини світу за допомогою мовних одиниць; <i>аналізує</i> мовленнєву ситуацію, умови спілкування, поведінку учасників спілкування; <i>володіє</i> голосом, правильною артикуляцією, невербальними засобами з метою реалізації мети спілкування й активізації уваги слухачів, <i>правильно вибирає</i> місце для виступу, <i>відстань</i> до слухачів;</p>

	<p>здійснює систематичну підготовку до висловлювань та підготовку до конкретного виступу; правильно <i>обирає</i> тему, <i>визначає</i> цільову настанову, <i>добирає</i> мовний матеріал, <i>розташовує</i> його в певній послідовності; <i>проголошує</i> промову, <i>слідкує</i> за реакцією слухачів, <i>коригує</i> виступ у разі потреби;</p>
<p align="center">ВИДИ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</p> <p align="center">Сприйняття чужого мовлення</p> <p align="center">Аудіювання (2 год.)</p> <p>Аудіювання текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення, записаних на різних носіях інформації.</p> <p align="center">Читання (2 год.)</p> <p>Читання текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення. Визначення пізнавальної цінності прочитаного. Оцінка використаних автором мовних засобів, аналіз структури тексту.</p> <p align="center">Створення власного мовлення</p> <p align="center">Говоріння (2 год.)</p> <p><i>Монологічне мовлення.</i> <i>Види робіт:</i> Переказ тексту на професійну тему із творчим завданням. <i>Діалогічне мовлення.</i> <i>Види робіт:</i> Складання і розігрування діалогів до запропонованих ситуацій на професійну тему. Виступ на семінарах, зборах, конференціях. Переговори</p> <p align="center">Письмо (5 год.)</p> <p><i>Види робіт:</i> Звіт про виконану роботу. Переказ із творчим завданням. Конспект публічного виступу. Конспектування висловлювання, що сприймаються на слух. Стаття. Відгук про телепередачу. Твір на морально-етичну тему. Ділові папери. Протокол. Витяг із протоколу</p> <p align="center">Переклад (1 год.)</p> <p>Переклад текстів різних стилів, типів, жанрів. Синхронний переклад текстів на професійну тематику, сприйманих слухом.</p>	<p><i>сприймає</i> усне мовлення за допомогою слуху; <i>складає</i> план почутого, тези, <i>робить</i> тематичні виписки, <i>визначає</i> стиль, тип, жанр мовлення;</p> <p><i>сприймає</i> писемне мовлення за допомогою зору; <i>удосконалює</i> навички різних способів читання; <i>визначає</i> актуальну інформацію в прочитаному, <i>засвоює</i> її; <i>аналізує</i> зміст, структуру, мовне оформлення тексту; <i>удосконалює</i> навички різних способів читання.</p> <p><i>створює</i> власні діалогічні й монологічні висловлювання відповідно до прийнятих вимог, <i>аналізує</i>, <i>удосконалює</i> власне мовлення,</p> <p><i>коригує</i> усні виступи залежно від реакції аудиторії.</p> <p><i>виконує</i> письмові роботи відповідно до українського правопису.</p> <p><i>здійснює</i> переклад текстів, <i>добираючи</i> відповідні темі й меті висловлювання мовні засоби.</p>

Мовна змістова лінія (15 год.)

Зміст навчання	Основні вимоги до рівня знань, умінь і навичок учнів
<p>ВСТУП (1 год.) Українська мова у світі.</p> <p align="center">ПОГЛИБЛЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАЙВАЖЛИВІШИХ ВІДОМОСТЕЙ З СИНТАКСИСУ, ПУНКТУАЦІЇ, ЛІНГВІСТИКИ ТЕКСТУ І СТИЛІСТИКИ (9 год.)</p> <p>Найважливіші відомості з синтаксису і пунктуації: словосполучення і речення, синтаксичні зв'язки в них. Класифікація речень за будовою. Стилiстичні особливості простих і складних речень. Синтаксичні норми.</p> <p>Особливості вживання в мовленні односкладних і двоскладних, поширених і непоширених, повних і неповних, ускладнених і неускладнених простих речень. Інтонування різних видів простих речень</p> <p>Особливості вживання в мовленні різних видів складних речень. Інтонування різних видів складних речень. Синтаксичний аналіз. Основні пунктограми в простому і складному реченнях, у реченнях з прямою мовою та в діалозі. Пунктуаційний аналіз. Способи цитування.</p> <p>Текст як середовище функціонування мовних одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Текст у професійному спілкуванні.</p> <p>Зміст і будова тексту. Складне синтаксичне ціле. Актуальне членування речення. Способи зв'язку речень у тексті.</p> <p>Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Види текстів у діловому, професійному мовленні.</p> <p>Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення.</p> <p>Основні види переробки тексту.</p> <p align="center">Орфографічно-пунктуаційний практикум (4 год.)</p> <p>Удосконалення правописної грамотності: правильне використання в писемному мовленні під час відтворення і створення висловлювань відомих орфограм і пунктограм.</p> <p>ПОВТОРЕННЯ В КІНЦІ РОКУ (1 год.)</p>	<p>Усвідомлює роль української мови в світі, розвиток української мови в діаспорі;</p> <p><i>визначає</i> стилістичні особливості синтаксичних одиниць, аналізувати словосполучення і речення з погляду їх структури і комунікативного призначення, доречно використовує в усному й писемному мовленні словосполучення і речення; <i>дотримується</i> синтаксичних норм; <i>здійснює</i> редагування тексту з пунктуаційними помилками;</p> <p><i>здійснює</i> синтаксичний і пунктуаційний аналіз речень з метою обґрунтування постановки розділових знаків;</p> <p><i>використовує</i> цитати у власному усному й писемному мовленні.</p> <p><i>оперує</i> основними поняттями лінгвістики тексту, переробляє тексти відповідно до визначеної мети;</p> <p><i>виділяє</i> в тексті складне синтаксичне ціле, <i>здійснює</i> актуальне (комунікативне) членування речення, <i>визначає</i> способи зв'язку речень у тексті;</p> <p><i>аналізує</i> тексти різних стилів, типів і жанрів; <i>переробляє</i> тексти відповідно до отриманого завдання.</p> <p><i>удосконалює</i> правописні уміння й навички, культуру писемного мовлення.</p>

Соціокультурна змістова лінія

Орієнтовні теми з розвитку мовлення

Наша земля — Донеччина.
Народні промисли й ремесла
Права і обов'язки громадян.
Українська мова у світі.
Людина і Всесвіт.
Цікава людина.
Цікаві винаходи.
Внутрішня і зовнішня краса людини.
Культура ділового спілкування.
Мандрівки рідною землею.
«Ти знаєш, що ти людина?»
«Я вибрала долю собі сама»
Освіта. Наука. Культура.
Інтернет-комунікації.
Віртуальна мовна особистість.

Діяльнісна змістова лінія

Застосування в навчальній діяльності комунікативних мовних одиниць з певною стилістичною метою.

Застосування загальнонавчальних умінь в різних ситуаціях, зокрема й нестандартних.

Відбір комунікативних стратегій, реалізація і корекція комунікативних тактик у навчальній діяльності.

Самоорганізація, самодисципліна в навчанні і творчості.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Концепції, програми

1. Пентилюк М., Горошкіна О., Нікітчина А. Концепція навчання української мови в системі профільної освіти //Українська мова і література в гімназіях, колегіумах, ліцеях.- 2006.-№ 9-10.-С.76-84.
2. Українська мова: 10 – 11 класи. Програма для профільного навчання учнів ЗНЗ. Філологічний напрям, профіль – українська філологія / Укладачі: Мацько Л.І., Семенов О.М.

Монографії, навчальні посібники

3. Горошкіна О.М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія. — Луганськ: Альма-матер, 2004.- 362с.
4. Данилюк Н. О. Поетичне слово в українській народній пісні: моногр. /Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк : РВВ Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. — 511 с.
5. Дзюбишина-Мельник Н. Я., Дужик Н. С., Єрмоленко С. Я., Ленець К. В., Пустовіт Л. О. Культура мови на щодень / НАН України; Інститут української мови / С.Я. Єрмоленко (ред.). — К. : Довіра, 2000. — 170с.
6. Домінанти духовного світу українців: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Л.М.Горболіс (упоряд.). — Суми : Університетська книга, 2010. — 300с.
7. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови).- К. : Довіра, 1999. — 431с.
8. Єрмоленко С.Я. Мова і українознавчий світогляд / НДІ українознавства. — К. : НДІУ, 2007. — 444с.
9. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація.-Дрогобич: Вид. центр "Відродження", 1994.-218с.
10. Караванський С. Секрети української мови. Науково-популярна розвідка з додатком 12. словничків репресованої та занедбаної української лексики.-К.: УКСП "Кобза", 1994.- 152с.
11. Караман С.О., Мацько Л.І., Караман О. В. Українська мова: Як писати переказ: Навч.-метод. посібник. — К. : Магістр-S, 1998. — 224с.
12. Коваль А.П. Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові.- К.: Либідь, 2001.-312с.
13. Кравець Л.В. Стилістика української мови: Практикум: Навч. посібник для студ. філол. спец. вищих навч. закладів / Л.І.Мацько (ред.). — К. : Вища школа, 2004. — 200с.
14. Литвин І.В., Литвин С.І. Сучасна українська мова в схемах і таблицях: Навч. посібник. - 2.вид. - К. : А.С.К., 2005. - 95с.
15. Мацько Л.І. Українська мова в освітньому просторі: навч. посіб. / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова; АПН України; Інститут української філології. — К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2009. — 607с.
16. Мацько Л. І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови. — К. : Академія, 2007. — 360с.
17. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.- К. : Вища школа, 2003. - 311с.
18. Мацько Л. І., Мацько О. М., Сидоренко О. М. Українська мова: Навч. посіб.. - Донецьк : БАО, 2003. - 480с.
19. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилістика української мови: Підручн. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл. / Л.І.Мацько (ред.). - К. : Вища школа, 2003. - 462с.

23. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики: [навч. посіб.] / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. — Л. : ВЦ ЛНУ ім.І.Франка, 2009. — 212с.
24. Миронюк О. М. Історія українського мовного етикету. Звертання / НАН України; Інститут української мови. - К.: Логос, 2006. - 168с.
25. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Екскіз української міфології. - К., 1992.-186с.
26. Пехота О.М., Старева А.М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя. — 27. Монографія. —Миколаїв: Вид-во "Гліон", 2005.-272с.
28. Потапенко О.І. Цікаве мовознавство.-Біла церква, 1996.-204с.
29. Семенов О. М. Культура наукової української мови: навч. посіб. — К. : Академія, 2010. — 215 с.
30. Семенов О.М. Мовне родинознавство (виховний потенціал лінгвокультури рідного краю). Навч. посіб.- К.-Глухів: РВВ ГДПУ, 2003. — 105 с.
31. Сікорська З. С., Глуховцева К. Д., Горошкіна О. М., Лук'янченко О. Г., Нікітіна А. В. Навчально- дослідна робота з української мови (10-11 класи): Посібник для шк. (кл.) з поглибленим вивч. укр. мови. - Луганськ, 1996. -74с.
32. Сікорська З.С., Шевцова В.О., Горошкіна О.М. Практикум з української мови: Система
33. навчальних вправ і завдань для класів з поглибленим вивченням української мови (10-11 клас). — Луганськ : Знання, 2000. — 284с.
34. Содомора А. Наодинці зі словом .-Львів: Центр гуманітарних досліджень Львівського
35. держуніверситету, 1999.-475с.
36. Українська мова: Збірник текстів для переказів із творчими завданнями / Л.В.Скуратівський, Г.Т.Шелехова, М.Г.Парфьонов, Л.І.Піскорська.- 2-ге вид. переробл. і доповн. —К.: Форум, 2003.-224с.
37. Українська мова. 11 клас: тексти переказів із творч. завданнями для держ. підсумк. атестації / Л. І. Мацько (кер.проекту). — К. : Генеза, 2008. — 127с.
38. Українська мова. Тести. 5-12 класи: Посібник /За ред. Н.В.Гуйванюк.- К.: Вид. центр "Академія", 2006.-376с.
39. Українські приказки, прислів'я і таке інше //Збірник О.В. Марковича та інших. Уклад М.Номис / Упоряд., примітки та вступна стаття М.П.Пазяка.- К.: Либідь.- 1993.- 768 с.
40. Словники Бирик С.П. та ін. Словник епітетів української мови /За ред. Л.О.Пустовіт.-К.: Довіра, 1998.-431с.
41. Білоус М., Сербенська О. Екологія українського слова. Практичний словник - довідник. — Львів: Вид. центр ЛНУ імені Франка, 2005.- 88с.
42. Бобух Н.М. Словник антонімів поетичної мови: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Київський міжнародний ун-т. . К. : ВПЦ КиМУ, 2004. . 298с.
43. Бурячок А. А. Словник синонімів української мови: У 2 т. / НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні / А.А. Бурячок (ред.) . К. : Наукова думка, 1999.
44. Бурячок А.А. Орфографічний словник української мови. . К. : Наукова думка, 2002. . 460с.
45. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики: 253 000 слів / В.Т.Бусел (авт., кер. проекту та головн. ред.), В.Т. Бусел (уклад.). - К. ; Ірпінь : Перун, 2004. - 887с.
46. Вусик О.С.Словник українських синонімів /А.М.Поповський (ред.). - Д. : Січ, 2000. - 424с.
47. Головащук С.І. Орфографічний словник: 5- 11 класи.- 9. вид. - К. : Освіта, 1996. - 208с
48. Головащук С.І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник.-К.: Вища школа, 1995.-319с.
49. Данильцова У.Д. Українська мова на кожен день: Довідник: Для учнів та їх батьків. - К. : Видавництво А.С.К., 2004. - 224с.

50. Демська О. М., Кульчицький І. М. Словник омонімів української мови / Міжнародний фонд "Відродження". - Львів : Фенікс, 1996. - 223с.
51. Етимологічний словник української мови: У 7-т. /АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні; Ред. кол. О.С.Мельничук (гол.ред.), І.К.Білодід, В.Т.Коломієць, О.Б.Ткаченко.-Т.1-5.-К.: Наук. думка, 1982-2006.
52. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С.Я.Єрмоленко (ред.). — К. : Либідь, 2001. — 224с.
53. Жайворонок В.В. Велика чи мала літера?: Словник-довідник:Близько 10000 номінацій / НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні. — 2.вид., стер. — К. : Наукова думка, 2005. — 204с.
54. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні. — К. : Довіра, 2006. — 703с.
55. Івченко А.О. Орфографічний словник української мови: Понад 40000 слів. - Х. : Фоліо, 2006. — 765с.
56. Калашник В.С., Колоїз Ж.В. Словник фразеологічних антонімів української мови. - 3. вид., доп., випр. - К. : Довіра, 2006. - 349с.
57. Карачун В.Я. Орфографічний словник наукових і технічних термінів: Правопис. Граматика: Понад 30 000 слів. - К. : Криниця, 1999. - 524с.
58. Кожуховська Л.П. Шкільний фразеологічний словник української мови.-К., 1996.-78с.
59. Кочерган М.П. Словник російсько- українських міжмовних омонімів. — К. : Академія, 1997. - 400с.
60. Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник.-К.: Наук. думка, 1996.- 196 с.
61. Загнітко А.П., Вінтонів М.О., Данилюк І.Г. Найновіший російсько-український українсько-російський словник: 100 000 / А. П. Загнітко, М. О. Вінтонів, І. Г. Данилюк. — Донецьк : БАО, 2010. — 1215 с.
62. Новий орфографічний словник української мови: Граматика в таблицях : 50000 слів / О.А.Аматуні (голова ред. - худож. ради). - К. : Аконті, 2005. - 414с.
63. Орфографічний словник для учнів середньої школи: Близько 15000 слів / Л.А.Лисиченко (уклад.), М.Ф.Гетьманец (уклад.). - Х. : Каравела, 1997. - 224с.
64. Орфографічний словник української мови для школяра. А-Я: Близько 50 000 слів / Н.О.Кошманенко (уклад.). - К. : А.С.К., 2003. - 560с.
65. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / М.М. Пешак (уклад.) - К. : Довіра, 2001.
66. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології.-К., 1993.-214 с.
67. Полюга Левко Михайлович. Словник синонімів української мови. - 2.вид. - К. : Довіра, 2006. - 477с.
68. Полякова Л.О. Український орфографічний словник з граматичними таблицями+ короткий правописний коментар: 80000 слів. — Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. — 496с.
69. Пономарів О.Д. Фонема г і г: Словник і коментар.-К.: Вид центр "Просвіта", 1997.-40с.
70. Потапенко О.І., Кузьменко В.І. Шкільний словник з українознавства.- К.: Укр. письменник, 1995.- 291 с.
71. Різниченко О. Одноримки: Словник омонімів та схожословів. - О. : Друк, 2001. - 408с.
72. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. — Полтава : Довкілля-К, 2006. — 716с.
73. Словарь української мови /За ред. Б.Грінченка. – Т.1-4.-К.: Довіра-Рідна мова, 1997.
74. Словник іншомовних слів /Уклад. Л.О.Пустовіт та ін.-К.: Довіра, 2000.-1018с.
75. Словник символів культури України /За заг. ред. В.П.Коцура, О.І.Потапенка, М.К.Дмитренка.-К.:Міленіум, 2002.-260с.
76. Словник синонімів української мови: В 2 т. /А.А.Бурячок, Г.М.Гнатюк, С.І.Головащук та ін.-К.:Наук.думка, 2001.
77. Словник української мови. В 11 томах. – К.: Наукова думка, 1971- 1978.

78. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів.-Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.-2000.-87 с.
79. Україна в словах. Мовокраїнознавчий словник-довідник /Упор. і кер. Н.Данилевська. - К.: Вид-во "Просвіта", 2004.- 704 с.
80. Фразеологічний словник української мови. У 2 книгах. Друге видання.– К.: Наукова думка. – 1999. – Кн. 1, 2.
81. Шевчук С.В. Разом, окремо, через дефіс. А-Я: Орфографічний словник: 32000 слів:
82. Найуживаніші слова і словосполучення. Найновіші запозичення. Спеціальна різногалузева термінологічна лексика. - К. : А.С.К., 2006. - 416с.
83. Широков В. А., Шевченко І. В., Рабулець О. Г., Костишин М., Пещак М. М. Словники
84. України - інтегрована лексикографічна система. Електронний ресурс / НАН України; Український мовно-інформаційний фонд. - К., 2001. - 1 електрон. опт. диск (CDR)
85. Юрченко О.С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь.-Харків: Основа, 1993. -176 с.
86. Янко М. Топонімічний словник України.- К., 1998.- 257с.

Статті

87. Бабенко О. Плекаймо мовну особистість // Дивослово. – 2004. - №4. – С.56-60.
88. Богдан С. Мовлення українських дітей і всесвіт рідного слова //Дивослово.-1996.-№4.- С.18-24.
89. Бондаренко Н. Курс української мови як державної крізь призму українознавства //Дивослово.-1998.-№2.-С.24-26.
90. Вільчинський Ю. Філософія мови і мова культури //Український освітній журнал.- 1995.-№1.- С.66-70.
91. Глуховцева К.Д. Етнографічні дослідження Східної Слобожанщини як джерело для вивчення місцевих говірок //Проблеми філології: Зб. наук. праць, присв. 70-річчю інституту. - Луганськ, 1993. - С. 96-106.
92. Девдера Г. Орфоепічні норми //Урок української. — 2000. - №5-6.-С. 40-41.
93. Дорошенко О.А. Робота вчителя-словесника в умовах місцевої говірки //Укр. мова і літ. в шк.-1991.-№2.-С.19-23.
94. Дяченко Л.М. Фольклорна символіка як засіб відображення національного світобачення //Мовознавство.-1997.-№2-3.-С.67-72.
95. Єрмоленко С. Національна свідомість і виховання української мовної особистості //У зб.:Мовознавство: Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу україністів.-Х.:Око, 1996.-С.224-229.
96. Заболотний О.В. Основи науки про мову. Програма спеціального курсу для 10-12 класів філологічного профілю загальноосвітніх навчальних закладів //Диво слово.-2007.-№2.- С.27-34.
97. Качуровський І. Мова і фоніка //Урок української.-2001.-№6.- С. 24-28.
98. Ковалів П. Михайло Грушевський про українську мову як важливий чинник етнонаціонального розвитку народу //Народна творчість та етнографія.-2000.-№2-3.- С.43-52.
99. Коломієць В.Г. Типологічні риси української літературної мови на фоні інших слов'янських мов //Мовознавство.-1992.-С.4-8.
100. Кононенко В.І. Національно-мовна картина світу. Зіставний аспект (на матеріалі української та російської мов) // Мовознавство.-1996.-№6.-С.39-46.
101. Кремень В.Г. Людиноцентризм як філософія творення українського суспільства// Профільне навчання: Теорія і практика. Зб. наук. праць за матеріалами методологічного семінару АПН України.- К.: Педпреса, 2006.-С.7-14.
102. Лобур Н.В. Культ землі в українській мові // Дивослово.-1996.-№3.-С.22-23.
103. Марушак Л. Засоби милозвучності української мови, чергування у-в, і-й //Українська мова та література. - 1999. - № 13. - С. 10-11.

104. Матвіяс І.Г. Проблема визначення українських наріч // Мовознавство. - 2001.- №2.- С.13- 17.
105. Мацейків М. О. Потєбня: мова як засіб духовного розвитку та національного самоусвідомлення // Українська мова і література в школі.-1993.-№ 11-С.57-59.
106. Мацько Л.І. Аспекти мовної особистості у перспекції педагогічного дискурсу // Дивослово.-2006.-№7.-С.2-5.
107. Мацько Л.І. З якою лексикою вступаємо в ХХІ століття // Урок української.- 2001.- №8.-С.14-18.
108. Мацько Л.І. Текст як об'єкт лінгводидактики в аспекті проблем мовної освіти // Вісник
109. Черкаського ун-ту .-Черкаси.-2004.-Вип. 54.-С.10-14.
110. Мацько Л.І. Українська мова в системі профільного навчання //Профільне навчання: Теорія і практика. Зб. наук. праць за матеріалами методологічного семінару АПН України.- К.: Педпреса, 2006.-С.105-109.
111. Мацько Л.І. Українська мова: формування національної свідомості // Педагогіка і психологія. -1996. -№1.-С.67-69.
112. Мацько Л.І. Формування мовної культури //Педагогічна газета.-2002.-№8-9.
113. Мельничайко В. Аспекти лінгвістичного аналізу художнього тексту // Дивослово.- 1999.-№9.-С.11-13.
114. Мовчун Л. Чому ж наша мова солов'їна? (Фонетика. Милозвучність мови) //Українська мова та література. - 2002. - № 42.-С. 10-12.
115. Мусієнко В.П. Українська етнографічна лексика: ідентифікація та типологія // Мовознавство.- 2006.-№ 2-3.-С.130-136.
116. Семенов О.М. Виховання мовної особистості на засадах української етнопедагогіки // У зб.: Актуальні проблеми української етнопедагогіки / За ред. чл.- кор.АПН України, проф.Скульського Р.П.-Івано -Франківськ, 2001.- С.93- 98.
117. Семенов О.М. Етнолінгвістичний підхід у вивченні назв спорідненості і свояцтва // Українська мова і література в школі.- 2002.- №5.- С60- 64; №6.- С.44- 47.
118. Семенов О.М. Сучасні інформаційні технології у професійній філологічній освіті: проблеми, пошуки, перспективи // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми: Зб. наук. праць / Редкол: І.А.Зязюн (голова) та ін. – К., Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. - Вип. 5.- С. 631 - 638.
119. Сербенська О. Наше усне мовлення: 300 запитань і відповідей //Дзвін.-2000.-№ 10.- С. 132-139.
120. Сивачук Н. Збагачення мовленнєвого етикету школярів засобами пареміографії // Поч. шк., 1997.- N4.- С.50-51.
121. Скуратівський Л. Світоглядні засади вивчення словесності // Укр. мова і літ. в шк.- 1998.-№1.-С.6.
122. Содомора А. Дай, Боже, здоров'я! Мовленнєвий етикет // Урок української. – 2005. - №3-4. – С.28-29.
123. Стельмахович М.Г. Елементи історизму на уроках української мови// Дивослово. – 1996. - № 7. – С.20-23.
124. Сухомлинський В.О. Слово рідної мови // Укр. мова і літ.-1989.-№1-С.3-8.
125. Томильна Г. Назви одягу в побуті і символіці // Урок української .-2000.-№9.-С.19-21.
126. Ткаченко В.А. Добрий вечір тобі, пане Господарю" (звертання пан, пані в українській мові) // Відродження.- 1995.-N4.-С.72-73.
127. Чумак В. Культурно-мовні проблеми сучасного мовознавства в Україні //Дивослово.-2001.-№1.-С.63-64.
128. Форманова С.В. Поняття “мовної картини світу” в сучасній українській літературній мові // У збірн. “Мова і культура. -К.: Вид Дім Д.Бурого, 2001.- Випуск 3, т.2.-С.182-186.

Мовні ресурси в Інтернет-мережі:

129. yak-my-hovorymo.wikidot.com/ -<http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>
130. <http://kultura-movy.wikidot.com/>
131. <http://ponomariv-kultura-slova.wikidot.com/>
132. <http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/>
133. <http://ros-ukr-idioms.wikidot.com/>
134. <http://chak-chy-pravylno-my-hovorymo.wikidot.com>